

LÍRAI NAPLÓ

NÉMETH ISTVÁN

BUSZRA VÁRVA

Eszeveszett dulakodás, jajveszékelés, sírás és káromkodás közepette rohamozza meg a tömeg a kivágódó buszajtókat, hogy bent ülőhelyhez jusson. A dulakodás azért van, mert mindig több az utas, mint az ülőhely. Aki most, az indulásnál nem jut hozzá, az állhat végig, az végigállja, végigkínlódja az utat. Abban a pillanatban, amikor befut az üres busz, az ülőhely megszerzése, a viszonylagosan kényelmes utazás biztosítása a legfontosabb. Bele is ad mindenki mindent, hogy elérje célját. Csakhogy a buszt megrohamozó tömegben mindenféle ember akad: öreg, fiatal, erős, gyöngé, sőt beteg is, gyámoltalan, ügyetlen, ügyes, erőszakos. A helyzet olyan, hogy csakis a nyers erő, az erőszak, a hegyes könnyök, a mindenkin átgázoló láb jut kifejezésre, csakis az önös érdek. A roham másodperceiben — mert másodpercek alatt kész a helyfoglalás — nincs kímélet, nincs irgalom. Aki most nem szedi össze minden erejét, leleményességét, aki teljes brutalitással nem veti magát bele a helyfoglalásba, az állni fog, annak letaposák a lábát, leszaggatják a gombjait, azt az egész utazás alatt lökdösi, rángatja a busz, tehát most, a dulakodás, a kíméletlen helyfoglalás néhány másodperce alatt kell kiharcolni az itt érvényben lévő egyetlen előjogot, az üléshez való jogot. A legrámenősebbek, a legerőszakosabbak, a bivalyerejűek ki is harcolják ezt maguknak. A többiek a legyőzöttek sérelmével, elfojtott gyűlöletével, a szegények, a kisemmizettek alázatával állva maradnak. Az iménti kavarodás, amely már-már véres háborúvá fajult, egykettőre lecsillapodott, a világ újra egyensúlyi állapotába jutott, az ellentétek nem szűntek meg ugyan, de megszületett az erő-egyensúly, indulhatott a busz.

Amióta az eszemet tudom, állandóan ki vagyok téve a helyfoglalók brutális nyomásának, miközben azonban egy percre se feledkezhetek meg arról, hogy jómagam is helyfoglalásra töreksem, tehát jómagam is brutális nyomást gyakorolok mindazokra, akik helyhez szeretnének jutni ama hosszabb vagy rövidebb távon közlekedő buszban, amelyen mindig több az utas, mint az ülőhely. Olykor azonban, látva magam körül a fékevesztett tömeget, a hisztériás rohamokat, önmagam fölé próbálok emelkedni, mondván: húzódjál félre, ne alázd meg magad, ne süllyedj odáig, hogy a könyöködet használd. Bizonyára másokban is megmeg szólal időnként hasonló hang. Talán még a legkíméletlenebb törtétekben is.

És mégis megy minden a maga útján, a buszra váró tömeg maga szabta törvényei szerint. És ez így is lesz mindaddig, míg a buszra várakozók tömege nagyobb lesz, mint a jármű befogadóképessége. Addig hiába is várom a bátor szívű Arkangyalt, ki kivonva lángpallosát, a kivágódó buszajtóba állva harsona hangján megszólal: mindenekelőtt az öregek és bénák, a gyerekek és a gyermekes anyák, a szegények, a megszorítottak és megaláztottak! S ha meg is jelenne ez a Bátorszívű, nem támadna-e életre-halálra menő dulakodás az öregek és a bénák, a megszorítottak és a megaláztottak között? Feltehetően. Az-e tehát a világ rendje, hogy a legerősebbek és a legerőszakosabbak tartsák egyensúlyban?

Félre kéne húzódni, igenis utat kéne nyitni. Kinek, ki előtt? A költők négyezer éve keresik a Szót, hogy megnevezhessék.

EGY VIRÁGCSOKORRA

Váltogatják egymást az asztalunkon a vázában a virágcsokrok. Most jó ideig, több mint egy hétig egy rozsdaszínű krizantémcsokor állt benne. „Ma még kicserélem a vizét, de holnap már kidobom, elcsúnyult” — mondta a feleségem. Valóban, az utolsó napokban nagyon elkócosodott, a hervadás, az elcsúnyulás jelei jelentkeztek rajta. Elveszítette fényét, frissességét. Szomorú látvány egy vázában felejtett, hervadó virágcsokor. Milyen szép volt még tegnapelőtt, s milyen leverő most, hogy haldokolni látom. Egy vázában felejtett virágcsokor nemcsak önmagára veti az elmúlás, a halál árnyékát, hanem a környezetére is. Ha olyan

szobában ültetnek le, ahol ápolatlan virágot, virágcsokrot látok, kedvemem szegik.

Ez a rozsdaszínű krizantémcsokor jó hétig kibírta, gyönyörködhattunk benne, már-már családtaggá kezdett válni. Éjszakára kitettük a friss levegőre, ezzel is meghosszabbítottuk az életét. Egész nap ott állt az asztalon, másmilyen volt a reggel friss fényében, másmilyen alkonyat előtt, s megint másmilyen, amikor fölgújtottuk a villanyt. Olykor a rátévedt napsugár gyújtotta lángra, máskor, alkonyatkor mintha önmaga belső tüzétől izzott volna. Pedig nem is fordítottunk rá különösebb figyelmet: reggel behoztuk az erkélyről, kicseréltük a vizét, visszatettük az asztal közepére, s néha, egy másodpercre csupán, rajta felejtettük a tekintetünket. Ennyi, úgy gondolom, elegendő is egy virágcsokornak. Egy virágcsokor nem is kíván, nem is kívánhat többet. A virágcsokor csak néhány napos vendégünk. Egyik elmegy, s jön a másik. A virágcsokrok így váltják egymást az életünkben, s még a halálunk után is egy ideig.

Egy csokor virághoz nem fűznek bennünket tartós emlékek, mert maga a virágcsokor nem tartós, hacsak nem tartós anyagból készült, azaz, ha nem művirágról van szó. A művirág talán épp azért elviselhetetlen számunkra, azért olyan rút, mert azt próbálja „tartósítani”, ami a virágban annyira jelenvaló és oly szorongató: a szépség, az élet mulandóságát.

Itt pompázott tehát több mint egy hétig az a krizantémcsokor a vázában, szerettük, gyönyörködtünk benne, gyöngédek voltunk hozzá, de amint a hervadás jelei mutatkoztak rajta, egy reggel minden részvét nélkül kidobtuk a szemétre. Az a virágcsokor abban a pillanatban örökre eltűnt, nem létezett többé, aztán már nem gondoltunk rá, nem idéztük föl többé az *emlékét*, mert nem is maradt emléke. De a virág, az egyszál virág, a virágcsokor nem is kívánta, hogy emléke maradjon. A virág nem ember. Nem a saját sorsa felett siránkozó ember. A virág nem is tudja, hogy sorsa van. Vagy ha tudja, zokszó nélkül beletörődik sorsába: abba, hogy csak addig gyönyörködik, fürdik harmatban és a Nap sugarában és addig gyönyörködtet, amíg virágzik. De az, hogy gyönyörködtessen talán nem is tartozik a programjába, „küldetésébe”.

NEMET ISTVÁNY LÁDÁJA

Nem biztos, hogy az ük- vagy a dédapámé volt a láda, de hogy a tulajdonost Németh Istvánnak hívták, és hogy ez a Nemet Istvány — ahogy a láda fedelén áll — kishegyesi volt, az kétségbevonhatatlan. Miért hat rám a szenzáció erejével? Mert valamit megtudok valakiről, akiről eddig nem is hallottam, s lehetséges, hogy ez a valaki mégiscsak az a törzs, amelyből ágat hajtottunk.

Édesanyámnak néhány sorát őrzöm, két csészéjét és az egyik használhatatlanná kopott fülbevalóját, apám néhány levelét, anyai nagyapám pálinkásfütyülőjét, amely megjárta a másvilágot is: vele temették el, de hogy harminc év után nagyapám csontjait föl-szedték, a csontokkal a fütyülőt újra nem tették sírba, megtartotta magának a család, ereklyévé léptetve elő. Mit őrzök még róluk, tőlük a halványuló emlékeken és a sárguló fotográfiákon kívül? A szülém (anyai nagyanyám) két madaras tányérját. Ennyi az egész. És most L. K. kedves ajándékként Nemet Istvány ládája. Illetve csak a ládáról készített rajz. A rajznak is csak a fényképmásolata.

Szép ládája volt ennek a lehetséges ősmennek, névrokonomnak. Ezért is ragadhatta meg a rajzoló figyelmét. A rajzoló Torbányi Novák Józsefnek hívták, a századelőn járta vidékünket, hogy rajzmásolatot készítsen a föllelhető, népi díszítésű házak homlokzatáról, faragott bútorokról, festett ládákról. Németh István ládája már akkor, a századelőn is öreg bútordarabnak számított, mert a reá festett évszám tanúsága szerint 1841-ben készítették.

Különösen szép volt maga a ládafedél. Mind a négy sarkában öt szál tulipán (esetleg gyöngyvirág). A láda közepére a tulajdonos neve volt festve a már jelzett ékezet- és betűhiánnyal, illetve betűfölösleggel. A láda elülső oldalán, egy szív alakú rajz fölött a készítés évszáma. Alul a láda teljes hosszában kinyílt tulipánfejek.

De nem a láda szépsége hoz izgalomba, hanem az a tudat, hogy a láda valamelyik ősmé is lehetett. Valószínűleg pozdorjája, pora sincs már meg, csak ez a rajz róla. S ez a rajz meg csakis azért készülhetett róla, mert jellegzetes és szép volt. Persze, nem marad meg minden, ami szép és jellegzetes volt. De a szépnek mégis van valami esélye a megmaradásra.